

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

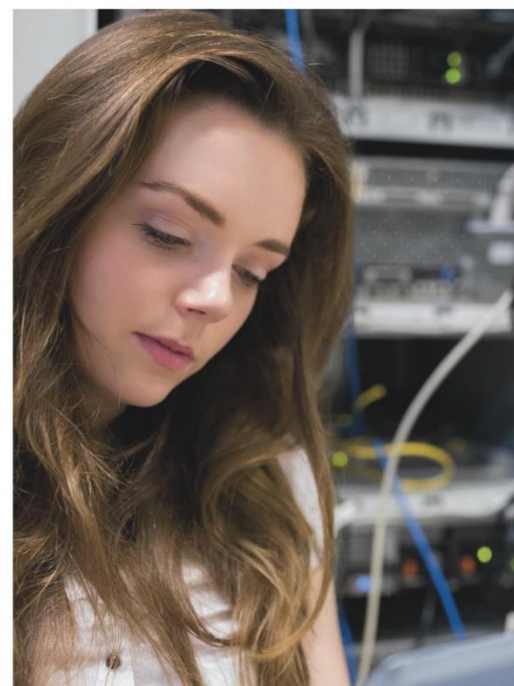
Jönköpings län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Jönköpings län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Jönköpings län.....	6
<i>Näringslivet i Jönköpings län.....</i>	<i>7</i>
Småföretagsbarometern – Jönköpings län.....	10
<i>Sysselsättning</i>	<i>10</i>
<i>Orderingång.....</i>	<i>11</i>
<i>Tackat nej till order.....</i>	<i>13</i>
<i>Omsättning.....</i>	<i>14</i>
<i>Konjunkturindikatorn.....</i>	<i>15</i>
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	<i>18</i>
Expansionsutsikter och hinder för expansion	19
<i>Konjunkturrisiker</i>	<i>21</i>
<i>Politiska risker</i>	<i>21</i>
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	22

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst 1 och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Jönköpings län

- **Småföretagskonjunkturen** utvecklas bra och den sammanvägda konjunkturindikatorn ligger över riksgenomsnittet, på tredje plats i riket. Under det senaste året har tjänstesektorn upplevt en kraftig återhämtning. Inför nästa år förväntas en något svagare tillväxt, men fortfarande starkare än riksgenomsnittet för tjänsteföretagen. Industrin, som i årets mätning ligger på en lite lägre nivå räknar med en något högre indikator på ett års sikt.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Jönköpings län sedan fjolårets mätning. Ökningen beror på att tjänstesektorn anställer i allt snabbare takt. Industriföretagen visar en lite svagare sysselsättningstillväxt. Förväntningarna framåt är optimistiska och företagen tror på en fortsatt ökad sysselsättning det kommande året. Nettotalet förväntas stiga till 21 på ett års sikt, vilket är i nivå med riket (20).
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats starkt positivt sedan 2012. Tillväxttakten för orderingången i Jönköpings län är nu högre än riksgenomsnittet. Förbättringen beror framförallt på en ökad orderingång till industrisektorn. Endast vart sjätte industriföretag anger att orderstocken har minskat. Trots detta så ligger ordertillväxten i industrisektorn lite under riksgenomsnittet. För tjänstesektorn är förhållandet det omvända och företagen i Jönköpings län har en ordertillväxt som är bättre än rikssnittet. Båda sektorerna tror dock på en svagare utveckling av orderingången det kommande året.
- **Omsättningstillväxten** i Jönköpings län har ökat sedan 2013. Det är tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen. Nettotalet 39 är över landet i genomsnitt (netttotal 33). Industrin har upplevt en svagare tillväxt i omsättningen och utvecklingen ligger lite under riksgenomsnittet. Inför det kommande året är tjänsteföretagen också relativt sett mer optimistiska än industriföretagen. Tjänstesektorn förväntar sig en fortsatt tillväxtökning, industriföretagen tror att tillväxten mattas av något.
- Totalt sett i länet är det 41 procent av företagen som uppger en ökad **lönsamhet**. Från 2015 har lönsamheten i industriföretagen i Jönköpings län försvagats medan tjänsteföretagens lönsamhet har stigit mycket under samma period. Både industri- och tjänsteföretagen i länet är relativt sett mer optimistiska om utvecklingen framöver än riksgenomsnittet.
- Företagen i Jönköpings län upplever de bästa möjligheterna att växa framöver i hela riket. Hela 77 procent av företagen i länet anser att de har **goda utsikter att expandera på sikt**. Det är en stor förbättring jämfört med 2015 års mätning.
- Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt **största tillväxthindret** som länets mindre och växande företag upplever. Drygt vart fjärde företag (28 procent) uppger detta

som största hinder. Många företag anser också att en tuff konkurrenssituation utgör det mest betydande tillväxthindret. Höga arbetskraftskostnader hamnar på tredje plats med 13 procent av företagen som upplever detta som största expansionshinder.

- Den svaga inhemska konjunkturen är den **största konjunkturrisken** enligt 38 procent av företagen i länet. Den följs av internationella konjunkturen (18 procent) och därefter ökade energi- och råvarupriser (12 procent).
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 29 procent av Jönköpings alla företag. 27 procent av företagen ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Jönköpings län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten att sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

² SCB, AKU juli 2016

brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

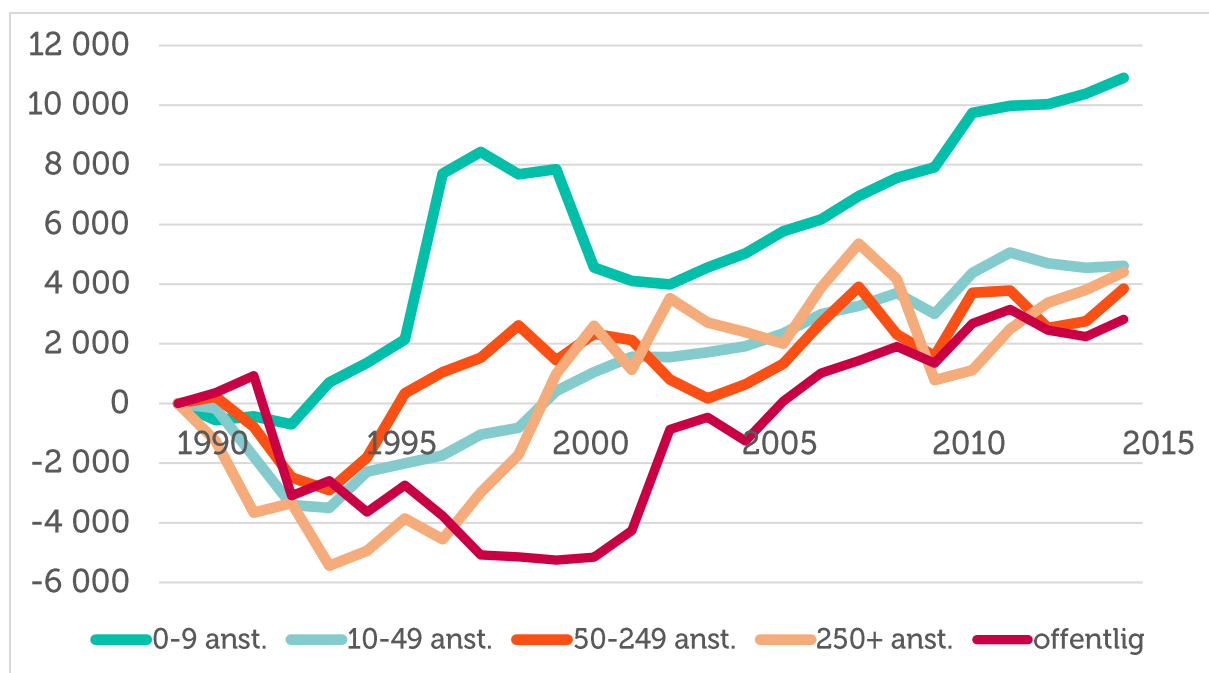
Näringslivet i Jönköpings län

Näringslivet i Jönköpings län består av företag verksamma inom en rad olika verksamheter. En stor del av företagen är verksamma inom tillverknings- och tjänstesektorn, särskilt industrinära tjänster och inom olika underleverantörssegment. Det är ett av de industritätaste länen i landet med många små och medelstora företag som i hög grad arbetar på en internationell marknad. Tillverkningsindustrin är central, både som arbetsgivare och som motor för export och handel. Utöver denna har länet en relativt varierad näringslivsstruktur där kunskapsintensiva näringar lyfts som ett prioriterat område i länets regionala utvecklingsstrategi.

Attraktivitet är en framgångsfaktor som lyfts fram i det lokala näringslivsarbetet. För att lyckas med att skapa en attraktiv region är det viktigt att värna dialogen med och inom näringslivet och stödja befintliga företags utveckling och tillväxt. Detta inkluderar att stödja innovativa miljöer samt att öka samverkan mellan högskola och näringsliv för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

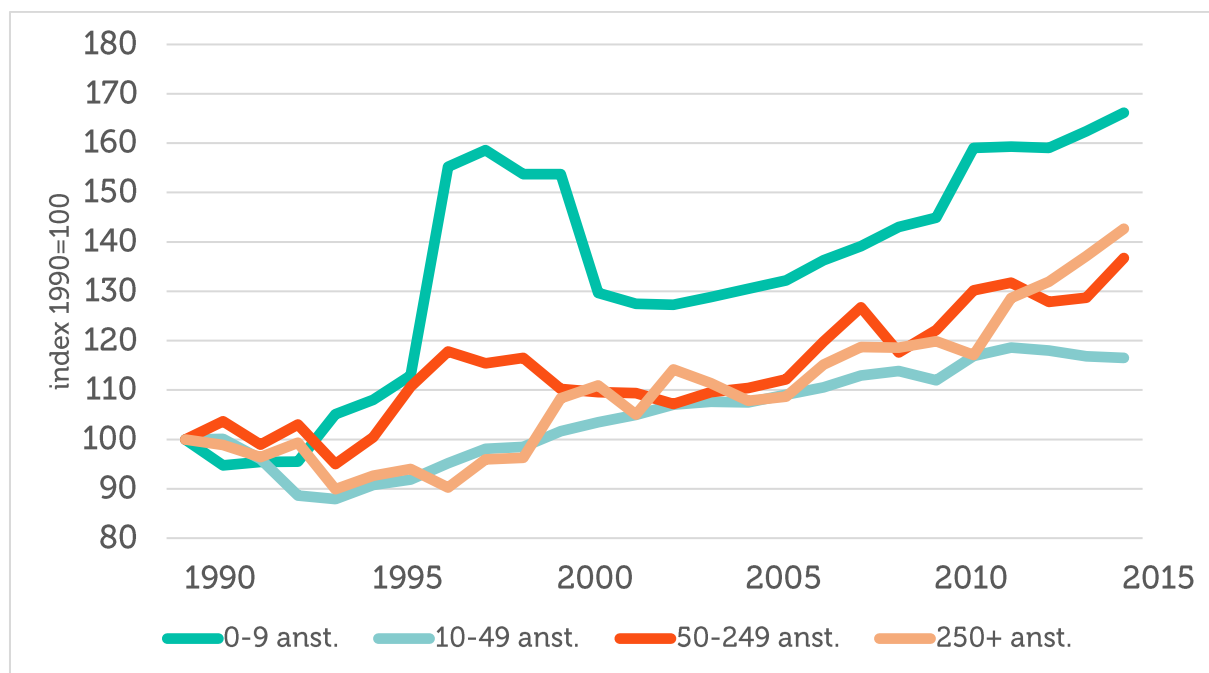
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre företagen som står för sysselsättningstillväxten i Jönköpings län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit något i den offentliga sektorn under det senaste året.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Jönköping län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Jönköping län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

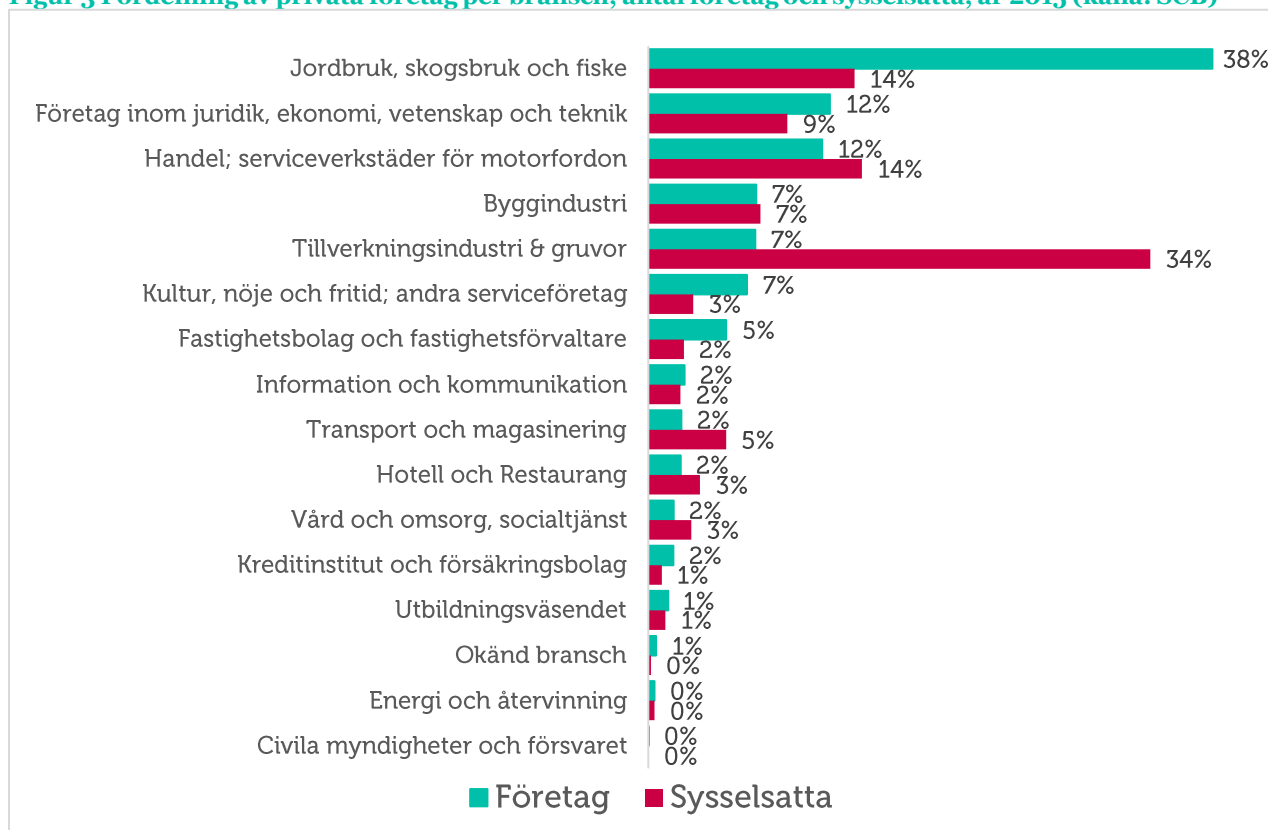

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Jönköpings län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom tillverkningsindustrin (Figur 3). Även handel och service är en viktig sektor för sysselsättningen i Jönköpings län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

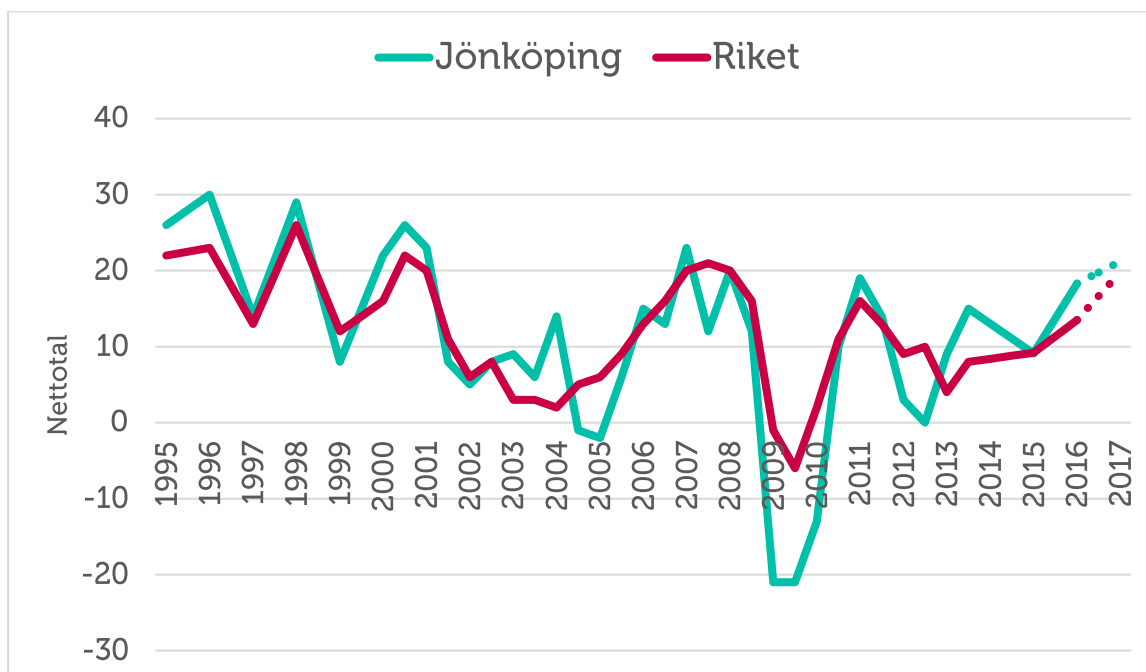
Småföretagsbarometern – Jönköpings län

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten har ökat i Jönköping sedan fjolårets mätning. Ökningen beror på att tjänstesektorn anställer i snabbare takt än vid tidigare mätning. Industrieföretagen visar en lite svagare sysselsättningstillväxt. Totalt sett säger drygt vart fjärde företag i länet (27 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan nio procent av företagen dragit ned på personal. Nettotalet landar på 18, vilket ligger över det genomsnittliga nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (14). Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal (18) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

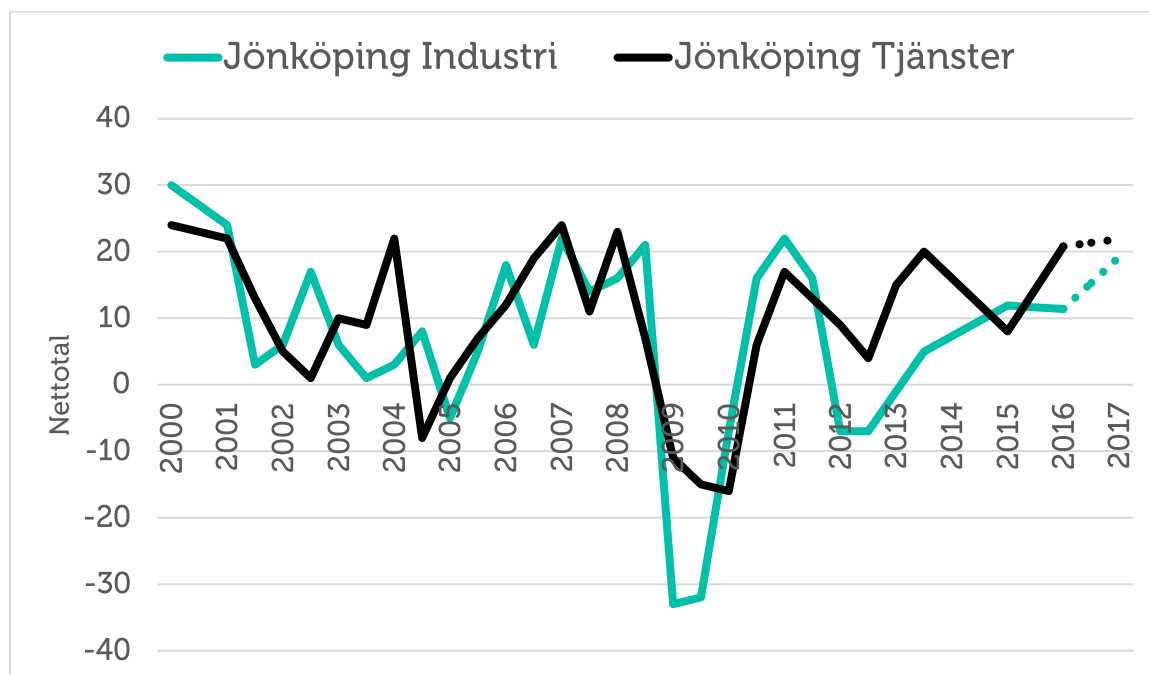
Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Jönköpings län och riket 1995-2016

Inom tjänstesektorn har sysselsättningstillväxten börjat öka igen och nettotalet hamnar nu på 21, vilket är högre än genomsnittet för riket (13). Inom industrisektorn har utvecklingen varit den omvända. Det är nu 27 procent av företagen som uppger att man ökat personal medan 16 procent minskat antalet anställda. Det gör att man får ett netttotal på 11. Det är lite lägre än det netttotal på 14, som mätningen 2015 visade. Nettotalet för industrieföretagen i riket hamnar på 16.

Förväntningarna framåt är optimistiska och företagen tror på en fortsatt ökad sysselsättning det kommande året. Nettotalet förväntas ligga på 21 på ett års sikt, vilket är i nivå med riket (20). Båda sektorerna planerar att öka personalstyrkan, men den förväntade tillväxtökningen är störst inom industri.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Jönköpings län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

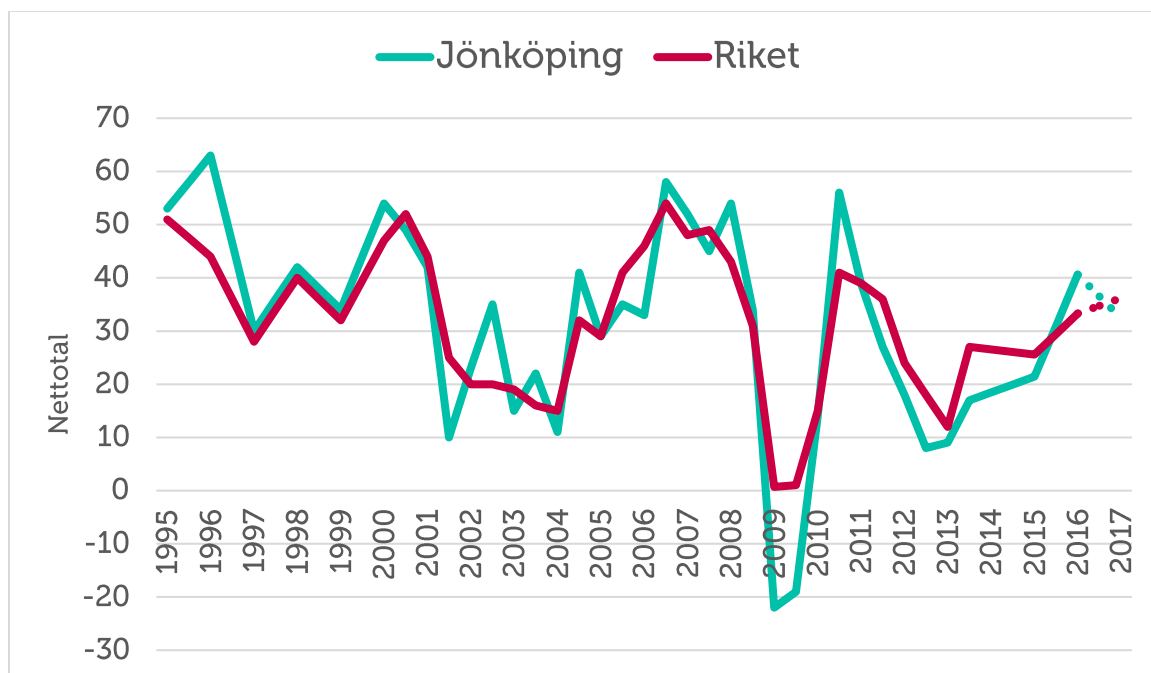

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats starkt positivt sedan 2012. Tillväxttakten för orderingången i Jönköpings län har förbättrats mycket och är nu högre än riksgenomsnittet. Sammantaget i länet är det 52 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 11 procent anger en vikande, vilket ger ett netttotal på 41. Detta kan jämföras med rikssnittet på 33.

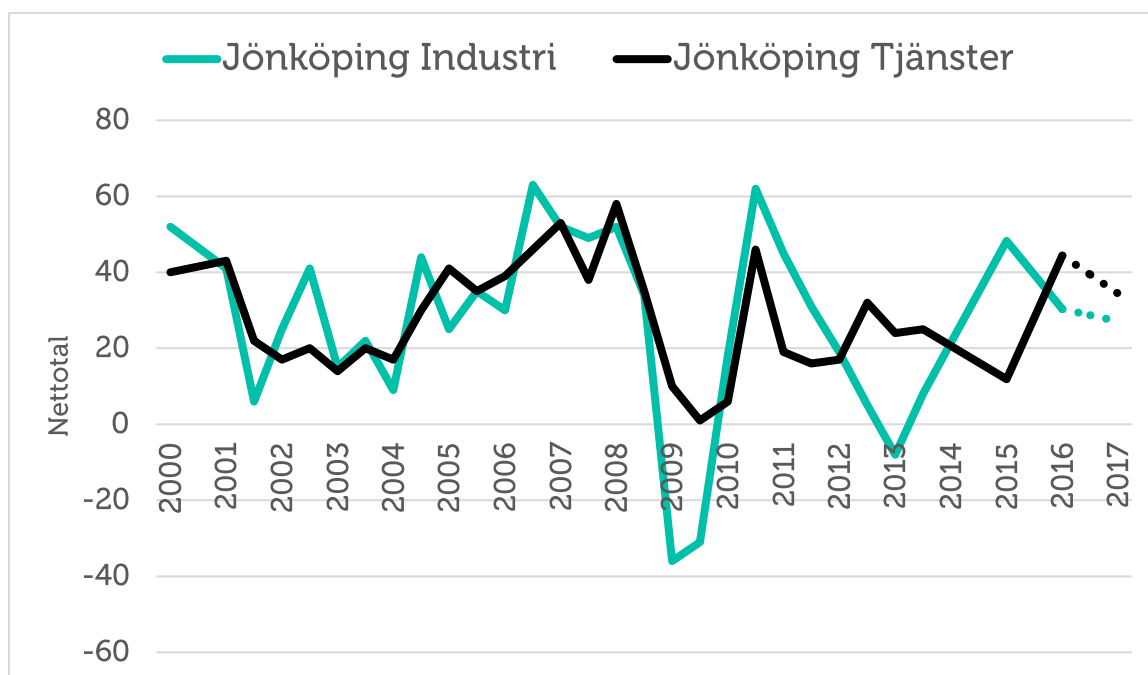
Figur 6 Orderutveckling (nettotal) i Jönköpings län och riket 1995-2016

Den ökade orderingen beror alltså främst på förbättrad ordergång inom tjänsteföretagen, som gått från ett netttotal på 12 till 44. Men trots en ökning redovisar tio procent av tjänsteföretagen i länet en sjunkande ordergång.

Inom industrisektorn har nettotalet fallit från 48 till 30. Vart sjätte industriföretag anger att orderstocken har minskat. Industrisektorn ligger därmed lite under riksgenomsnittet för sektorn, medan tjänstesektorn i länet presterar betydligt bättre än rikssnittet. Båda sektorerna tror dock på en svagare utveckling av orderingen det kommande året.

Figur 7 Ordergång (nettotal) i Jönköpings län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Hela 44 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (60 procent av de som tackat nej) men även finansieringsproblem (11 procent) och arbetskraftsbrist (9 procent) anges av många företag som en anledning.

Figur 8 Tackat nej till order

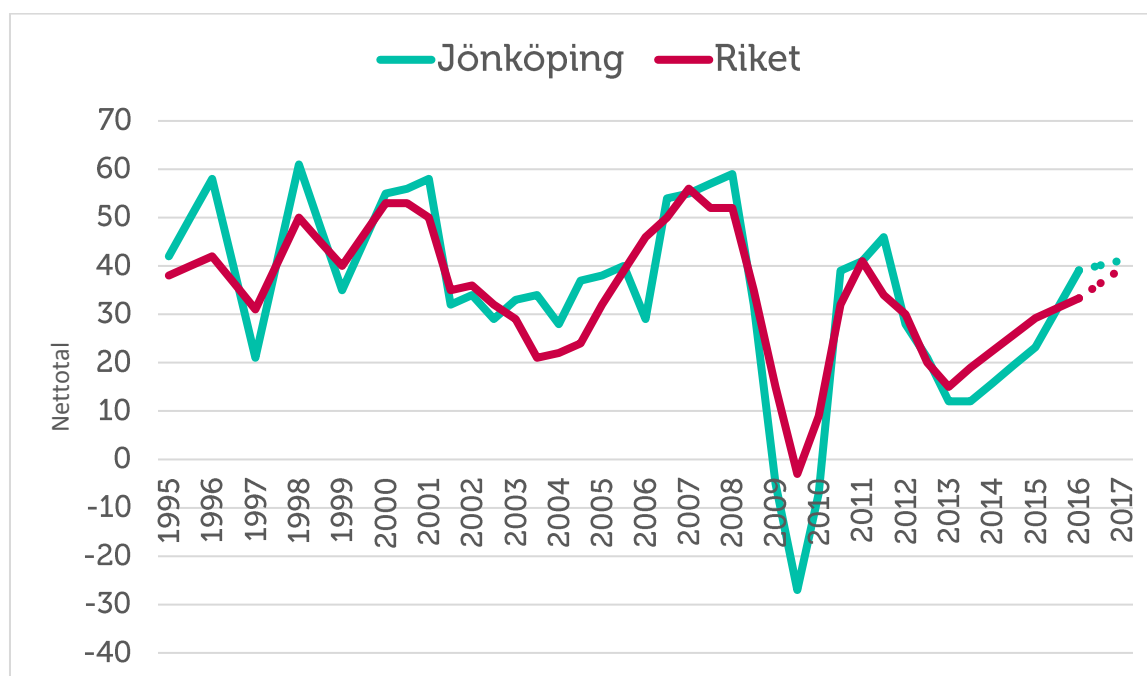

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Jönköpings län har ökat sedan 2013. Det är tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen. Nettotalet 39 är över genomsnittet i landet med nettotal 33. Förväntningarna inför kommande år är optimistiska. Totalt sett tror företagen i Jönköping på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 41, i nivå med nettotalet för riket i genomsnitt (40).

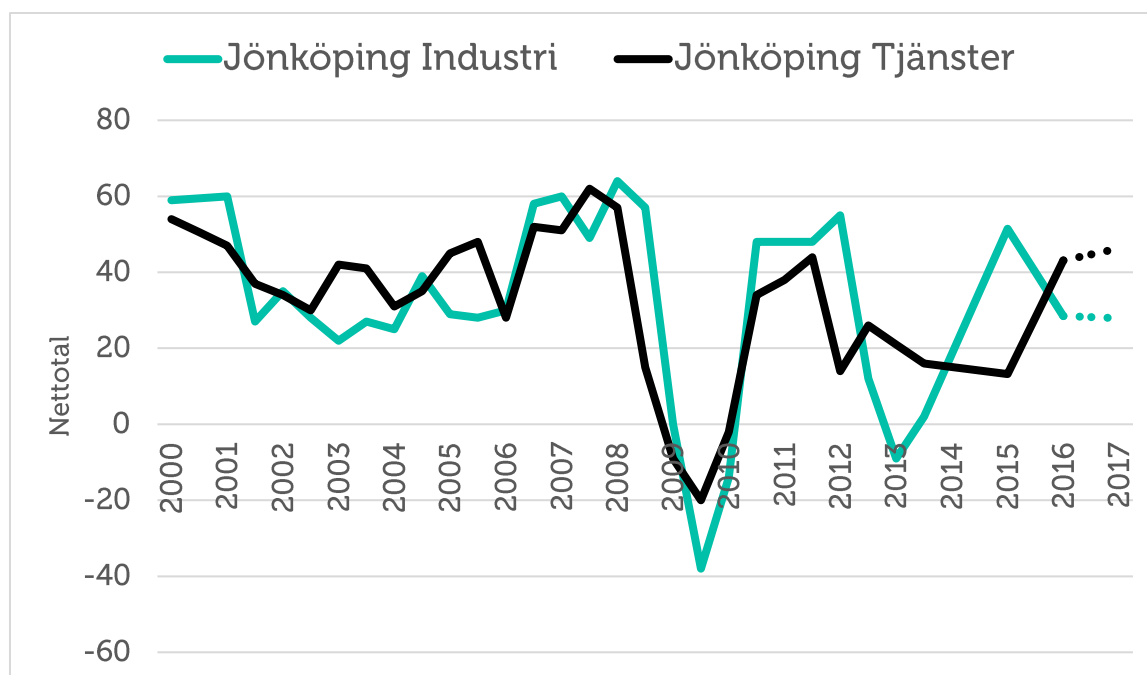
Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Jönköpings län och riket 1995-2016

Industrin har upplevt en svagare tillväxt i omsättningen och går från ett nettotal på 52 till 29. Industriföretagens omsättningstillväxt i Jönköpings län ligger lite under riksgenomsnittet på 32.

Nettotalet före tjänstesektorn i Jönköpings län är över riksgenomsnittet (43 jämfört med 34). Inför det kommande året är tjänsteföretagen också relativt sett mer optimistiska än industriföretagen. Tjänstesektorn förväntar sig en fortsatt tillväxtökning, medan industriföretagen tror att tillväxten försvagas ytterligare.

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Jönköpings län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

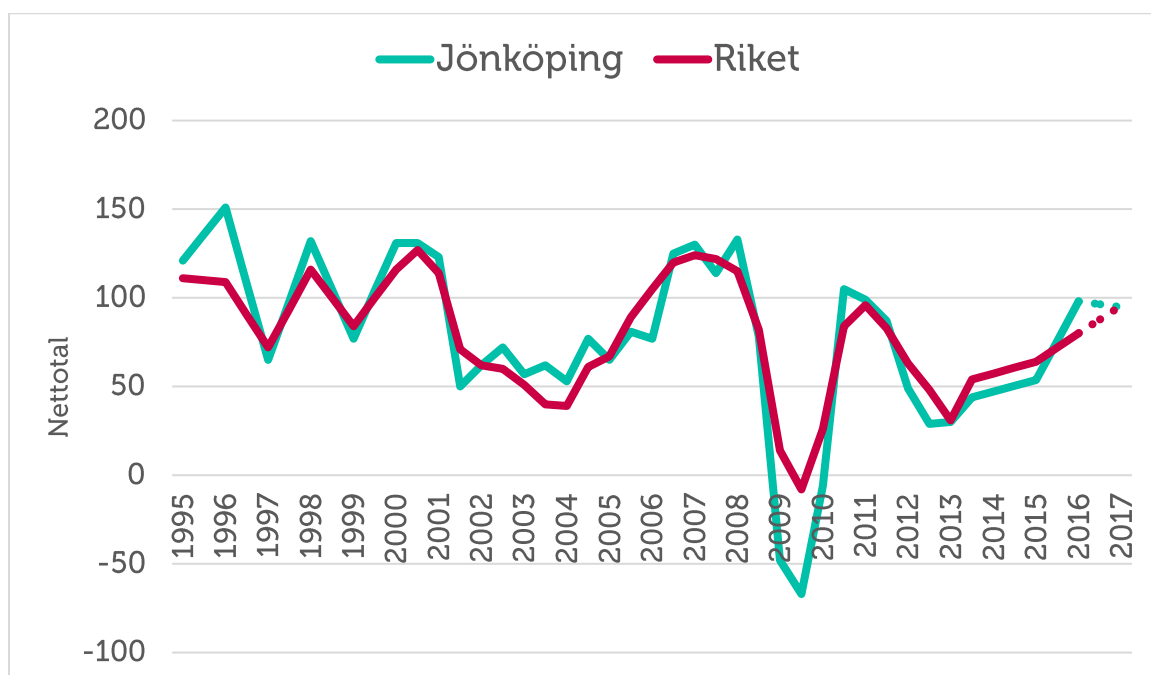
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2016 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 98, jämfört med rikets indikator på 80.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Jönköpings län försämrades dramatiskt 2008-2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 140, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -67.

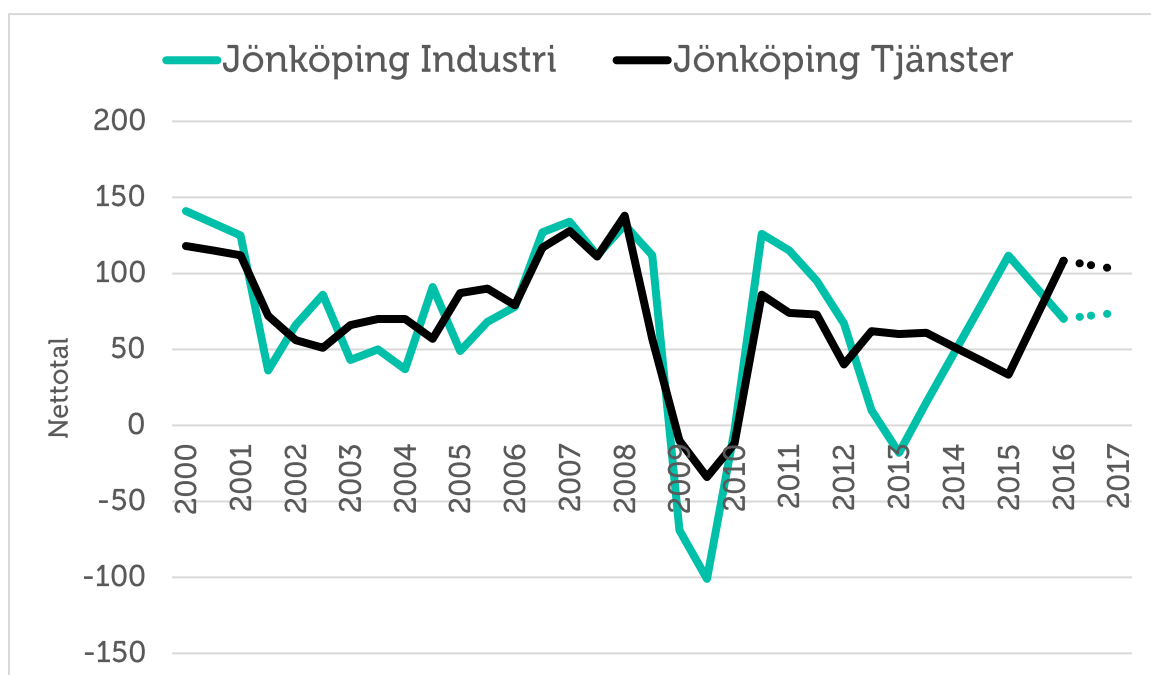
Det är tydligt att botten är passerad. Tillväxten i länet är över riksgenomsnittet, men förväntas försvagas något det kommande året. Företagen tror att nettotalet kommer att ligga på 96 nästa år, vilket är samma nivå som genomsnittet i riket.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Jönköpings län och riket 1995-2016

Under det senaste året har tjänstesektorn upplevt en kraftig återhämtning, indikatorn steg från 33 till 108. Inför nästa år förväntas en något svagare tillväxt, men fortfarande starkare än rikets genomsnitt för tjänsteföretagen (103 jämfört med 99). Industrin, som i årets mätning ligger på en lite lägre indikator (70) räknar med en något högre indikator (72) på ett års sikt. Det är emellertid under genomsnittet för industrisektorn i riket som förväntas hamna på 86.

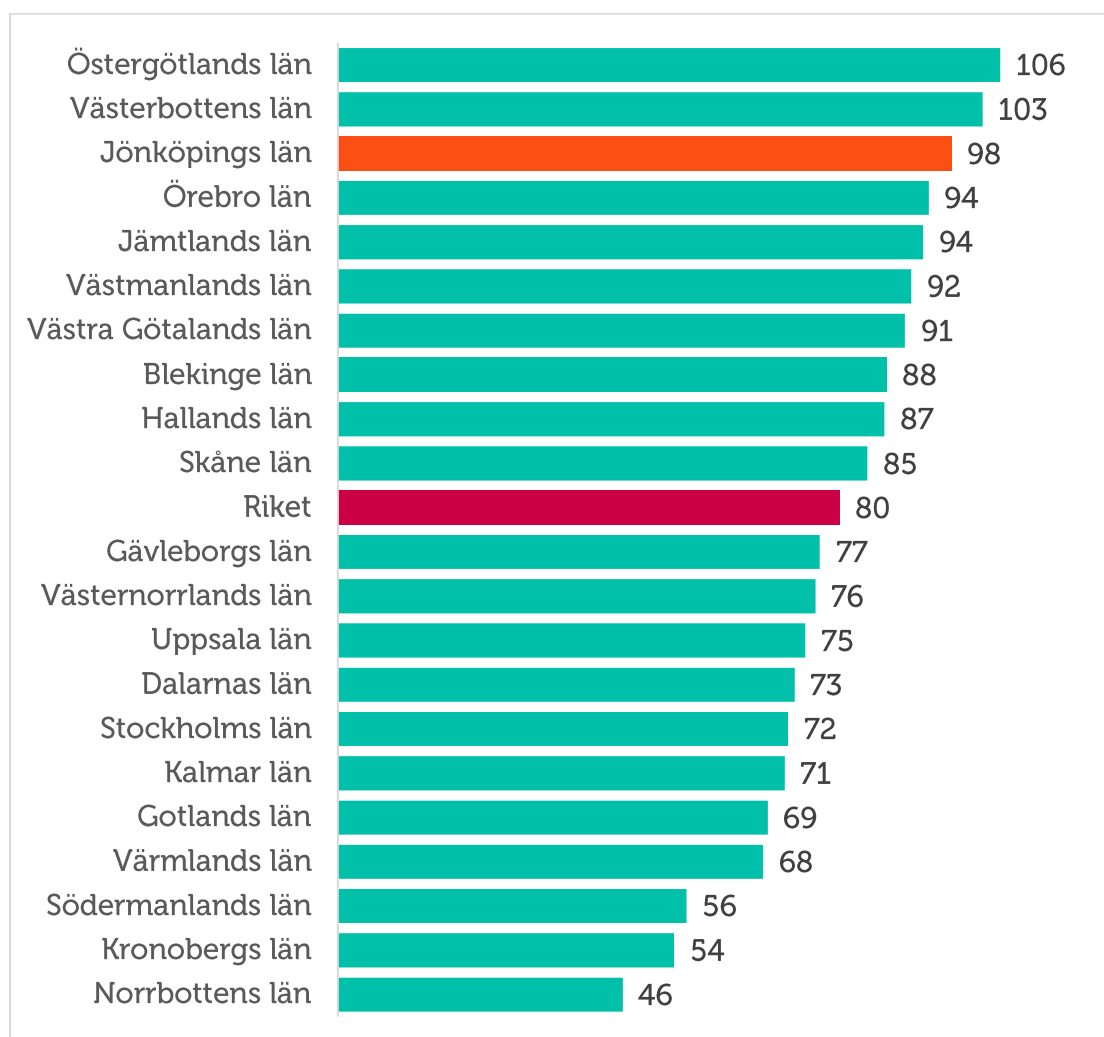
Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Jönköpings, industri- och tjänstesektor 2000-2016

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Jönköpings län på tredje plats i riket. Framförallt tjänstesektorn drar utvecklingen i länet. Se figur 13 för länsfördelningen av den sammanvägda konjunkturindikatorn 2016.

Det är också värt att notera att utvecklingen i Jönköpings län skiljer sig markant från två närliggande län, nämligen Kronoberg och Kalmar län, som båda har en betydligt svagare utveckling jämfört med Jönköpings län och riksgenomsnittet.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2016

Frida Boklund, Regionchef Företagarna Jönköping

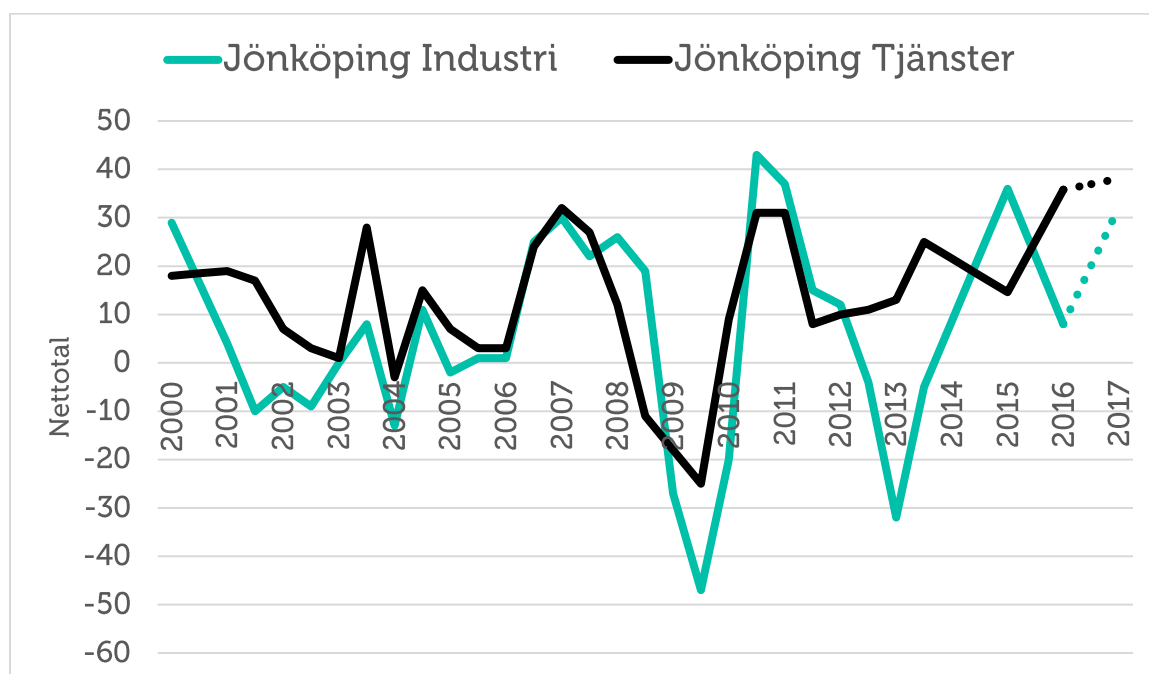
Ekonomi i Jönköpings läns företag har stärkts avsevärt det senaste året, det är roligt att se att industrin som är pumpen i länet återhämtat sig och ser positivt på kommande period. Ännu roligare är det att notera att många av länets företag ser nya expansionsmöjligheter. Årets barometer bekräftar också samtidigt att vi står inför både demografiska utmaningar men också svårt att hitta rätt kompetens. Företagen är optimistiska framöver vilket gör det mycket lättare att ta sig an dessa utmaningar.

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten diktar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Från 2015 har lönsamheten i industriföretagen i Jönköpings län försvagats ganska rejält och nettotalet har fallit från 36 till 8. Tjänsteföretagens lönsamhet har dock stigit under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 36, riksgenomsnittet ligger på 26. Totalt sett i länet är det 41 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet.

Båda industri- och tjänsteföretagen i länet är relativt sett mer optimistiska om utvecklingen framöver än riksgenomsnittet. Utvecklingen framöver ser ljus ut, och avspeglar återhämtningen i konjunkturen. Den positiva utvecklingen har dock till övervägande del letts av tjänsteföretagen.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Jönköpings län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

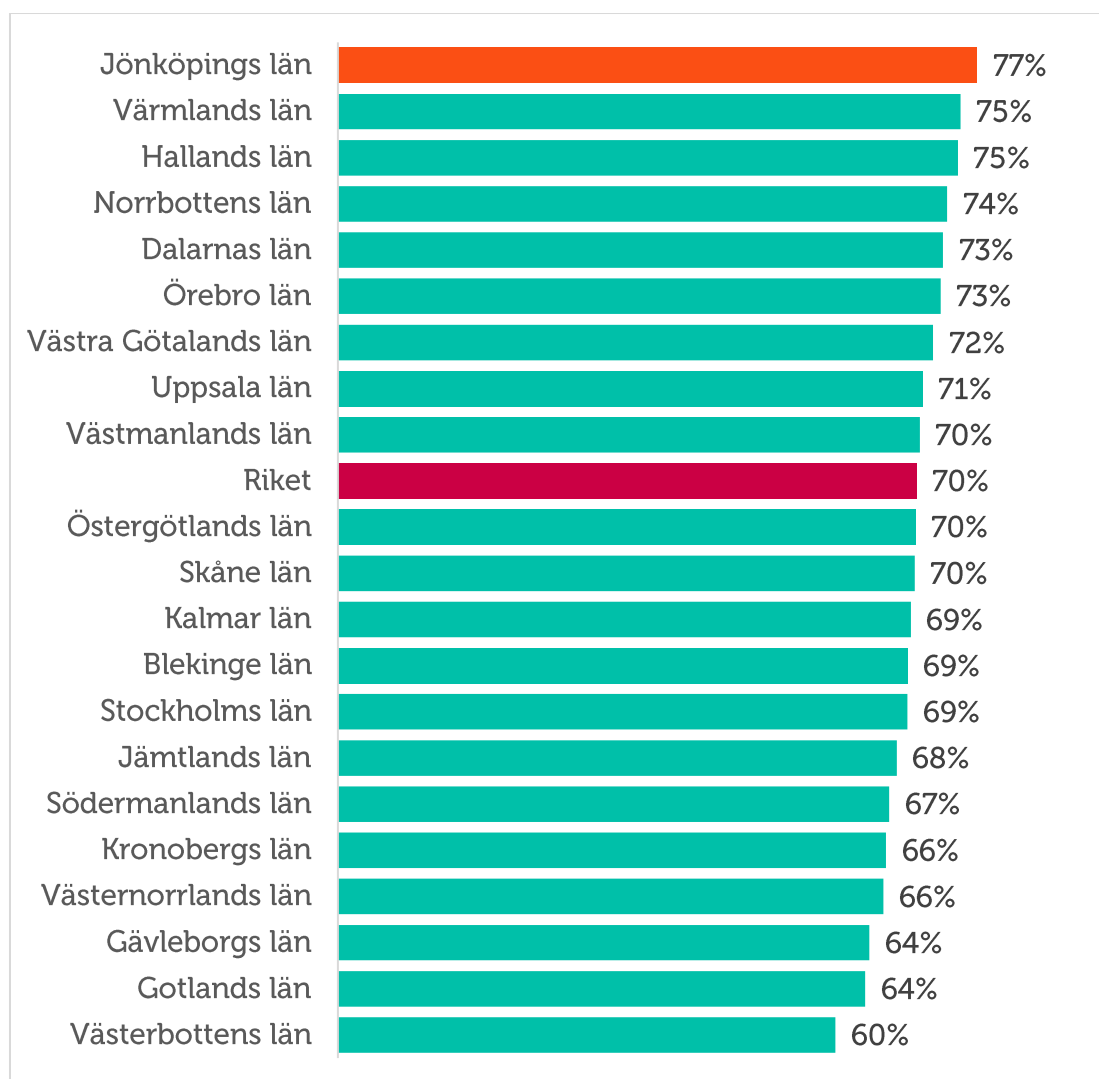
Trots relativt goda utsikter för prishöjningar har företagen i Jönköpings län lägre förväntningar gällande prisutvecklingen än genomsnittet för riket. 33 procent av företagen i länet tror på prishöjningar, jämfört med 36 procent i riket. Av industriföretagen tror 41 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 30 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 36 procent av företagen som tror på högre priser, motsvarande siffra för tjänstesektorn är också 36 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

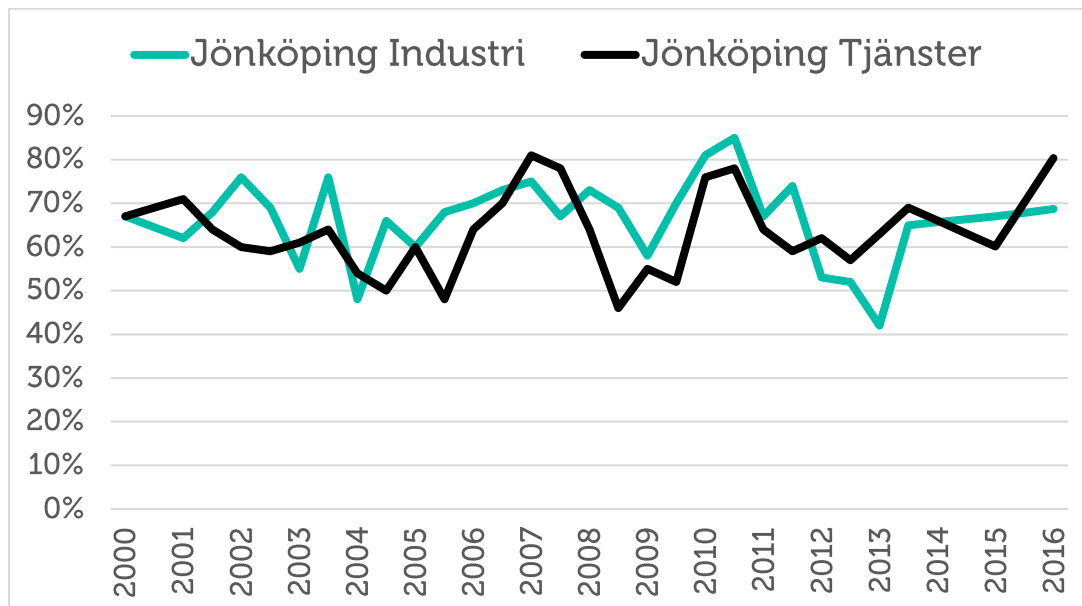
Företagen i Jönköpings län upplever de bästa möjligheter att växa framöver i hela riket. Hela 77 procent av företagen i länet anser att de har goda utsikter att expandera på sikt. Det är en stor förbättring med 2015 års mätning, då 62 procent svarade att de ser goda expansionsmöjligheter.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

Tjänstesektorn har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än industriföretagen. Bland tjänsteföretagen ser 80 procent goda expansionsutsikter, jämfört med knappt 70 procent av tjänsteföretagen.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Jönköpings län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som Jönköpings småföretag upplever. Drygt vart fjärde företag (28 procent) uppger detta som största hinder. Även höga arbetskraftskostnader anges av många företag som det största tillväxthindret liksom tuff konkurrens (med 13 procent vardera av företagen som upplever detta som största expansionshinder).

Dessa tillväxthinder var även i topp 2015 vilket tyder på att problemen inte minskat. Dessutom upplever många företag i Jönköpings län att politisk oförutsägbarhet utgör ett hinder för expansion.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Jönköpings län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisiker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisiken enligt 38 procent av företagen i länet. Den följs av internationella konjunkturen (18 procent) samt ökade energi- och råvarupriser (12 procent). Den internationella konjunkturen och energi- och råvarupriser ses som ett större problem för småföretagen i Jönköping än i resten av riket. Detta speglar att företagsstrukturen i Jönköpings län till stor del kännetecknas av underleverantörer och mindre exportföretag i tillverkningsindustrin. Även löneökningar ses som en konjunkturrisik av många företag i länet (10 procent).

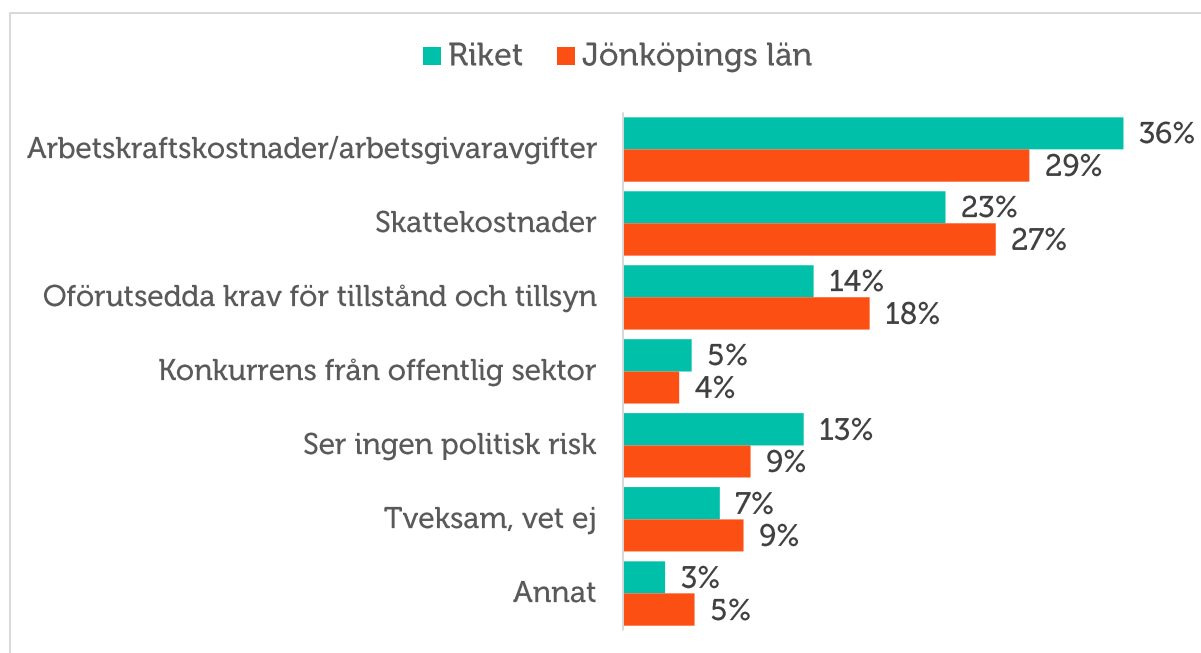
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är just kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Jönköpings län (29 procent). Även ökade skattkostnader upplevs som en betydande risk (27 procent). En större andel av företagen i Jönköpings län, än i riket, upplever också oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Annelill Annvik, VD Gafs Kartong AB

Det känns att konjunkturen har stabiliserats det senaste året. Vi har haft kraften att reinvestera i maskinparken för att kunna möta kunders behov och för att bli mer effektiva. Vårt största problem är att hitta den kompetens vi behöver till ett rimligt pris och det är också det som gör att vi inte kan expandera i den takt vi önskar. Vi utnyttjade avdraget för unga för att skola in dem i vår verksamhet. Det gör vi inte längre, det var dumt att lägga arbetsgivaravgift för unga togs bort. Jag ser det som ett hinder för vår framtida kompetensförsörjning.

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Jönköpings län. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 98 för Jönköpings län vilket visar på en mycket stark utveckling från ifjol. Det är den tredje starkaste utvecklingen i landet.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig

arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprovning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige. De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.